

može ostvariti u svakom staležu (usp. II-II, 184, 3), ipak se kršćanska svetost u srednjem vijeku temeljila na asketskom i monaškom shvaćanju. Svetost među laicima bila je drugorazredna i rijetkost.

No, od 15. stoljeću, u povijesti kršćanske duhovnosti, sve se više javlja nutarnja pokora i poslušnost kao kriterij duhovne veličine i svetosti. To se očituje među duhovnim velikanima Crkve, primjerice, kod sv. Ignacija Lojolskog (1491–1556) ili kod sv. Franje Saleškoga (1567–1622), koji u svom djelu *Filotea* pokazuje kako je svetost moguća u svim staležima Katoličke crkve. Svetost, naime, nije u izvanrednostima nego u vršenju životnih dužnosti po vjeri, ufanju i ljubavi. Glede priznanja i proglašenja svetim u Crkvi, papa Benedikt XIV. izdao je 1738. godine djelo: *O proglašenju blaženima slugu Božjih i njihovom proglašenju svetima*. To djelo je bilo mjerodavno sve do Drugog vatikanskog sabora.

Konačno je Drugi vatikanski sabor obnovio da se poziv na svetost odnosi na sve kršćane. Svetost nije nikakva povlastica, nego unutarnji zahtjev svih krštenih u Crkvi. Kao što su svi članovi Katoličke crkve pozvani na spasenje, tako su također pozvani na ostvarenje svetosti u svom staležu (LG 40). A crkvena vlast je izdala g. 1983. novi dokument o vođenju procesa za proglašenje svetima *Novi propisi o kauzama svetaca*, koji vrijedi i u naše vrijeme.

Duhovni velikani Katoličke crkve, koje opisuje p. Antolović, posebni su prijatelji i zagovornici ljudi, osobito onih koji nose od krštenja njihovo ime. Oni su zaštitnici ljudi, mjesta, župa, krajeva, naroda. Njima u čast podignute su mnoge crkve, oltari, kipovi, slike. Pomoćnici su svih onih koji im se u svojim potrebama preporučuju. Sveci i svetece Katoličke crkve najbolje se

štiju ako se nasljeđuje njihove herojske kreposti.

U tom je smislu dragocjeno životno djelo p. Antolovića. Duhovni velikani su neobično korisno duhovno štivo svim vjernicima, a posebice svećenicima i vjeroučiteljima, kako bi uveli vjernike i vjeroučenike u život svetaca i svetica Katoličke crkve i nebeskih zaštitnika. Oni su ustvari konkretno ostvarenje evanđelja i stvarni putokaz u kršćanskom životu.

Roko PRKAČIN

»*ABECZEVICZA*« *Jurja Muliha*, Zagreb 1746.; pretisak priredio Ivica Martinović, Zavod za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku 1997., niz *Pretisci*, knjiga 1.

Ovdašnja je kulturna javnost veoma obradovana i obogaćena pronalaskom i pretiskom dosad nepoznatog djela najvršnjeg i najplodnijeg pisca hrvatske duhovne literature osamnaestog stoljeća isusovca Jurja Muliha (1694–1754). *Abeczevicza* je prva tiskana hrvatska kajkavska početnica a nakon dva i pol stoljeća pronašao ju je najveći poznavatelj djela Ruđera Boškovića dr. Ivica Martinović, i to na polici Knjižnice Ive Bizzara u Zavodu za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku! Tako su sjever i jug Hrvatske i ovom prigodom – usprkos jezičnim razlikama – djelom posvjedočili svoju jedinstvenu kulturnu prožetost.

Poznavateljima djela Jurja Muliha poznata je njegova *Abeczevicza slovenska* pisana požeškom ikavicom i tiskana g. 1748. sačuvana u budimpeštanskoj knjižnici *Szecheny*. Međutim, *Abeczevicza, dragem mladem obadvojega szpola lyudem hazsnovita i potrebna*, tiskana

kod zagrebačkog tiskara *Ivana Weitza* 1746. z *dareslívum pomochjum Ignatia Bedekovicha* baciti će, bez sumnje, novo svjetlo ne samo na lik i djelo njezinog pisca nego će biti, kako piše u pogovoru *Ivica Martinović*: »nov znanstveni izazov proučavateljima hrvatskog jezikoslovlja (...) dragocjena porredbena građa (...) istraživačima hrvatske pedagoške, kronološke, historiografske i aritmetičke baštine.«

Zanimljiv je i sadržaj *Abeczevicze* za koji njezin sastavljač piše: *Da sztemi zdrava draga obadvojega szpola dechicza! Kaj szem vam najhazsnovitesse i najpotrebnessse znal, to szem vam vu ovu malu knisiczu possztavil*. *Mulih* kao čovjek svoga doba smatra da je stjecanje znanja vrlo korisno i potrebno. On to »korisno« i »potrebno« ovako raspoređuje: *Abeceda*; *Kršćanski nauk* (u predgovoru upozoruje na svoja dva opširnija katekizma: *Poszel Apostolszki i Skolu Kristussevu*); *Molitve*; *Priručnik za ministriranje*; *Prilog o računanju vremena*; *Računica* s tri osnovne aritmetičke operacije: *zbrajanje*, *oduzimanje* i *množenje* i s tablicom *lahkoga rachuna*.

Odgojni duh *Jurja Muliha* osobito je došao do izražaja u primjerima koje je postavio za računanje vremena u kojima hrvatskoj *dechiczi* između ostalog spominje da je prošlo 946 godina otkad su Hrvati prihvatili kršćanstvo, da su

hrvatski junaci *Petar Erdedi*, koji je *od Turkov Gradisku otel i vu Jaszstrebaszke zakopan*, zatim *Gubecz Musski Kraly* i ban *Nikola Zrinski* koji je *Szizgetha branech vu 38 dnevih Turchina visse od 20.000 potukel*.

Iako po svom zvanju svećenik Družbe *Isusove* i pučki misionar, *Juraj Muliha* svojim početnicima pokazuje koliko mu je bilo važno opismenjivanje zapaštenog hrvatskog puka, njegovo duhovno uzdizanje i buđenje domoljubnih osjećaja. Sve to, kako piše u zaglavlju *Bogu na veksu diku, Blasene D. M. Angelom i Szvetczem Bosjem na postenye i dragem Dussam kerschanszkem na zvelichenye*.

U pretisku *Abeczevicze* *Jurja Muliha* priređivač (dr. *Ivica Martinović*) se potrudio da obradi pregledno kazalo, napiše izvrstan pogovor i tablicu glasovnih vrijednosti grafema i njihovih skupina u početnici. Pretisak kojemu je suizdavač i *Zavod za znanstveni rad HAZU* u *Varaždinu* otisnula je kao bibliofilsko izdanje tiskara *Durieux* iz *Zagreba* u 600 primjeraka od kojih su 333 posebno numerirana. Knjižica je tvrdo uvezana i uložena u kartonsku/kožnu kutiju i predstavlja pravi biser za književne sladokusce.

Tonči TRSTENJAK